

Úvod

Kvalitné informácie sú v súčasnosti najväčším zdrojom bohatstva. Často môžeme počuť vetu: „Informácie majú cenu zlata.“ Získanie kvalitných informácií z množstva dát, ktoré sa na trhu nachádzajú, nie je jednoduché. Informácie potrebné na rozhodovanie, či už investičné alebo pri každodennom riadení podniku, je potrebné z týchto dát doslova vytážiť.

Základným zdrojom informácií o stave podniku sú výkazy finančného účtovníctva firmy. Aby bolo možné získať relevantné informácie v nich ukryté je potrebné dokázať tieto výkazy čítať, vedieť podľa akých princípov sú tvorené, čo predstavujú jednotlivé položky a aké možné nástrahy skrývajú pre finančnú analýzu.

Táto práca je určená pre všetkých používateľov účtovných výkazov. Jej cieľom je vysvetliť princípy tvorby jednotlivých účtovných výkazov, priblížiť účtovanie podľa účtovnej osnovy a vysvetliť základy finančnej analýzy založenej na výsledkoch účtovníctva. V celej práci sa venujeme výlučne systému podvojného účtovníctva.

Zámerom práce nebol detailný opis účtovných prípadov a ich súvzťažností. Čitateľ tejto práce by mal byť schopný kvalifikovane pracovať s výsledkami účtovníctva a s istotou, že vie akým procesom vznikli a akú váhu je možné prikladať jednotlivým položkám.

Právna úprava účtovníctva

Súčasným globalizačným trendom vo svete sa nevyhlo ani účtovníctvo. Stále rastúci medzinárodný obchod a medzinárodná spolupráca kladie na účtovníctvo jednotlivých krajín čoraz väčšie požiadavky na porovnateľnosť účtovných informácií v čase a priestore. S týmto tlakom rastie aj význam štandardizácie a harmonizácie účtovných výkazov a postupov účtovania. Táto harmonizácia prebieha v dvoch smeroch. Prvým smerom je harmonizácia účtovných výkazov a následne druhým smerom je úprava bežných postupov účtovania. Z pohľadu externých používateľov je rozhodujúca harmonizácia účtovných výkazov, pretože vychádza z požiadavky na porovnateľnosť účtovných informácií.

Historicky najstarší a najkomplexnejší súbor požiadaviek na zverejňovanie účtovných výkazov, ako výsledkov účtovníctva, sa vytvoril v Spojených Štátoch Amerických. Základom týchto štandardom je zvykové právo. Na jeho podstate boli v tridsiatych rokoch dvadsiateho storočia prvýkrát vypracované a zverejnené "Všeobecne uznávané účtovné zásady" tzv. US GAAP – Generally Accepted Accounting Principles. Obsahujú základné predpoklady (princípy) a z nich odvodené zásady, na ktorých je založený účtovný systém.

V regióne Európskej Únie štandardizácia prebiehala formou nariadení – smerníc, ktoré takisto určovali všeobecné princípy účtovníctva krajín EU.

V roku 1973 bol založený Výbor pre medzinárodné účtovné štandardy (International Accounting Standards Committee – IASC). Tento výbor vypracúva Medzinárodné účtovné štandardy (International Accounting Standards – IAS). Tieto štandardy sú do značnej miery ovplyvňované princípmi US GAAP. Sú založené na princípe dobrovoľnosti, ale zároveň sa stávajú nevyhnutnou súčasťou účtovného vykazovania aj stredne veľkých firiem na Slovensku a v mnohých iných krajinách.

Základným princípom a zásadám, ktoré sa vo väčšine prípadov prelínajú vo všetkých spomínaných smeroch štandardizácie bude venovaná nasledujúca kapitola.

Na Slovensku účtovníctvo usmerňuje štát prostredníctvom štátnych inštitúcií (Ministerstvo financií SR). Každý subjekt, ktorý je povinný viesť účtovníctvo, musí viesť účtovníctvo podľa Slovenských účtovných štandardov (Slovak Accounting Standards). Nimi je regulované bežné účtovníctvo a rovnako definujú aj podobu účtovných výkazov. Ako pridružená krajina EU bolo Slovensko povinné, v rámci približovania práva, zapracovať smernice EU do svojich štandardov. Rovnako boli do slovenských štandardov prevzaté niektoré prvky medzinárodných účtovných štandardov.

Právnu úpravu účtovníctva na Slovensku tvorí:

- **Obchodný zákonník** (Zákon 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov)
- **Zákon o účtovníctve** (Zákon 431/2002 Zb.)
- **opatrenia Ministerstva financií**

Obchodný zákonník len rámcovo upravuje povinnosť podnikateľa viesť účtovníctvo, zostavovať účtovnú závierku, povinnosť jej overovania a ďalšie. Zákon o účtovníctve je všeobecne záväzná právna norma, ktorá podrobnejšie definuje postupy účtovníctva a povinnosti podnikateľa. Opatrenia MF SR stanovujú účtovnú osnovu, postupy účtovníctva, ako aj podobu účtovných závierok rôznych podnikateľských aj nepodnikateľských subjektov.

Finančné výkazy a účtovníctvo sú využívané (nie len u nás) na zistenie daňovej povinnosti jednotlivých subjektov. Z toho vyplýva, že právna úprava účtovníctva je úzko prepojená aj s právnymi predpismi v daňovej oblasti.

Ciele a základné princípy účtovníctva

Používatelia účtovných informácií

Účtovné výsledky sú určené širokej škále užívateľov, ktorý môžu mať o ne záujem. Medzi hlavné skupiny patria:

- vlastníci podniku a potencionálny investori,
- manažéri podniku,
- veritelia,
- dodávatelia,
- zamestnanci,
- štátne inštitúcie.

Cieľ účtovníctva

Cieľom účtovníctva je podávať **verný a pravdivý obraz o majetkovej a finančnej situácii podniku a o zmenách finančnej situácie** (true and fair view of the company assets, liabilities, financial and profit or loss position).

Základné predpoklady – princípy účtovníctva

Systém účtovníctva je vybudovaný na niekoľkých predpokladoch – princípoch. Z týchto princípov sú odvodené účtovné zásady. Hlavné predpoklady účtovníctva sú:

- predpoklad účtovnej (hospodárskej) jednotky
- predpoklad nepretržitého pokračovania činnosti podniku (going concern)
- aktuálny princíp

Predpoklad účtovnej (hospodárskej) jednotky

Prvým krokom pri vedení účtovníctva je vymedzenie tzv. “účtovnej jednotky”¹, za ktorú bude účtovníctvo vedené. Z pozície prijímateľa informácií je dôležité, aby presne vedel, za aký celok sa účtovníctvo vykazuje. Vo väčšine prípadov je účtovná jednotka zhodná s právnym subjektom, ktorý účtovníctvo vedie (akciová spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným). Treba si však uvedomiť, že vymedzenie účtovnej jednotky a právnej subjektivity nemusí byť totožné, napr. pri podniku jednotlivca ako fyzickej osoby. Vlastník podniku jednotlivca je právny subjekt, ktorý však môže vlastniť niekoľko podnikov – účtovných jednotiek.

Predpoklad nepretržitého pokračovania činnosti podniku (going concern)

Finančné výkazy sú normálne pripravované na základe predpokladu, že podnik bude pokračovať v svojej činnosti aj v budúcnosti. To znamená, že nezamýšľa, alebo nie je nútený pristúpiť k svojej likvidácii, respektíve k podstatnému obmedzeniu

¹ účtovná jednotka je, podľa zákona 563/1991 Zb. o účtovníctve v znení neskorších predpisov, každá právnická osoba, zahraničná osoba a fyzická osoba, pokiaľ preukazuje na daňové účely svoje výdavky vynaložené na dosiahnutie a udržanie príjmov

činnosti. Pre prípady likvidácie podniku sa výkazy vystavujú odlišným spôsobom, pretože ocenenie jednotlivých zložiek majetku je odlišné ako v prípade “going concern”.

Akruálny princíp (Accrual basis)

Účtovné skutočnosti, transakcie sa vykazujú v období kedy vznikli a nie v období kedy došlo k finančnému plneniu – vydaniu alebo prijatiu peňažných prostriedkov. Je potrebné rozlišovať v slovenskej praxi zaužívané termíny náklad a výdaj, ako aj výnos a príjem. Nákladom je v peňažnom vyjadrení spotreba majetkových zložiek a cudzích výkonov s cieľom dosiahnutia výnosov v budúcnosti. Na druhej strane výdaj je platba peňažných prostriedkov. Príjem predstavuje prijatie peňažných prostriedkov na rozdiel od výnosov, ktoré predstavujú peňažné vyjadrenie výsledkov hospodárskej činnosti.

Ilustrujeme si to na príklade nájmu priestorov, ktoré má podnik (nájomca) prenajaté na podnikateľské účely od prenajímateľa. obidva subjekty sa dohodli, že nájomné bude platené v decembri na rok dopredu. To znamená, že nájomca napríklad 15.12. 2001 zaplatí prenajímateľovi nájomné za celý rok 2002. Nájomcovi tak vznikol 15.12.2001 výdaj, ale nevznikol mu náklad, pretože ten vznikne až v roku 2002, kedy bude využívať prenajaté priestory na dosiahnutie výnosov. Na druhej strane prenajímateľovi vznikol príjem, ale rovnako mu nevznikol výnos, pretože ten opäť vznikne až v roku 2002, kedy bude prenajímať priestory.

Pri príprave a prezentáciách účtovných výkazov sa postupuje podľa účtovných zásad (accounting policies). Tieto zásady nie sú právne vymedzené a neexistuje ich jednotný prehľad. V tejto časti si spomenieme tie, ktoré sú z nášho pohľadu najdôležitejšie. Niektoré ďalšie budú uvedené v nasledujúcich častiach práce, s ktorými vecne súvisia napr. zásady použité pri tvorbe účtovnej osnovy.

Pri oceňovaní zložiek majetku podniku sa okrem predpokladu nepretržitej činnosti podniku uplatňujú aj dve dôležité zásady:

- zásada opatrnosti,
- zásada stálosti kúpnej sily peňažnej jednotky.

***Zásada opatrnosti (prudence)** vyžaduje, aby sa v účtovníctve zachycovali náklady, resp. straty (úbytky majetku v peňažnom vyjadrení) už vtedy, keď je ich vznik pravdepodobný. Výnosy, resp. zisky sa v súlade so zásadou opatrnosti zachycujú až vtedy, keď je ich realizácia istá. Podstatou tejto zásady je oceňovať majetok a záväzky so zreteľom na možné riziká, t.j. vykazovať majetok v čo najnižšej cene a záväzky v čo najvyššej cene.²*

K oceneniu majetku a záväzkov sa vytvárajú opravné položky zohľadňujúce riziká, ak tieto riziká pominú, tak sa tieto položky zrušia. Napríklad ak má banka pochybnosti, že úver, ktorý poskytla, bude riadne splatený, tak vytvorí opravnú položku, ktorou zníži hodnotu poskytnutých úverov. Na druhej strane, ak sa preukáže, že pochybnosti banky boli neopodstatnené a úver bol riadne splatený, opravná položka sa zruší.

Zásada stálosti kúpnej sily peňažnej jednotky vyjadruje pravidlo a praktiky v účtovníctve, ktoré nezohľadňujú infláciu. Dôsledkom toho je, že aktíva v účtovných

² Soukupová, B.; Šlosárová, A.; Baštincová, A.: Účtovníctvo, Iura Edition, Bratislava, 2001

výkazoch sú súčtom obstarávacích cien majetku obstaraného v rôznych obdobiach, aj keď peňažná jednotka v týchto obdobiach nemala rovnakú kúpnu silu.

Medzi ďalšie dôležité zásady patria:

Zásada prednosti obsahu pred formou (substance over form). Transakcie a iné účtovné prípady by mali byť účtované a prezentované na základe ich ekonomickej podstaty a nie právnej formy. Napríklad pri finančnom lízingu, kedy ekonomický subjekt používa pri svojej činnosti majetok, ktorý je s právneho hľadiska majetkom lízingovej spoločnosti. Uplatňovanie tohto princípu však často nie je zakotvené v jednotlivých národných štandardoch.

Zásada materiálnosti – významnosti (materiality). Finančné výkazy by mali obsahovať (aspoň v prílohe) všetky podstatné veci z hľadiska používateľa a umožňuje, aby bolo abstrahované od nepodstatných položiek.

Zásada konzistencie medzi účtovnými obdobiami (consistency). Ak existuje viacero metód účtovania, oceňovania alebo vykazovania, tak zvolená metóda v jednom roku sa používa aj v nasledujúcich, aby bola zabezpečená možnosť porovnania jednotlivých údajov. V prípade, ak dôjde k zmene postupu, je nutné zdôvodniť prečo sa tak stalo.

Kvalitatívne charakteristiky

Účtovné informácie by mali spĺňať nasledovné štyri kvalitatívne charakteristiky:

- relevantnosť (relevance),
- objektívnosť – hodnovernosť (reliability),
- zrozumiteľnosť (understandability),
- porovnateľnosť (comparability).

Tieto charakteristiky robia informácie v účtovníctve užitočnými pre používateľa. V niektorých prípadoch je tiež dôležité, aby takéto informácie používateľ dostal aj včas, teda v správnom čase. Často by mohol nastať prípad, kedy by informácie spĺňali niektoré z charakteristík, je však dôležité aby spĺňali všetky, alebo aby bola zachovaná rovnováha medzi charakteristikami v prípadoch, keď si odporujú. Napríklad informácia môže byť relevantná, ale na druhej strane značne neobjektívna.

Informácia je relevantná, ak má vplyv na rozhodovanie používateľa a pomáha mu vyhodnocovať minulý a súčasný vývoj, resp. robiť predpoklady o budúcom vývoji. Informácia je objektívna, ak neobsahuje chyby, je overiteľná a nestranná. Zrozumiteľnosť účtovnej informácie predpokladá jej čitateľnosť pre užívateľa s primeraným ekonomickým a účtovným vzdelaním. Informácie majú byť stručné a jasné, ale v medziach, v ktorých sú schopné popísať ekonomické javy a transakcie. efekt finančných transakcií by mal byť zároveň zachytený v účtovníctve takým spôsobom, aby boli údaje porovnateľné v rámci podniku, počas existencie podniku ako aj medzi podnikmi navzájom.

Účtovné výkazy

Účtovné výkazy ich obsah, forma a štruktúra sú predmetom úprav jednotlivých národných štandardov. Tieto úpravy nie sú jednotné ani v druhoch výkazov ktoré sú podnikateľské subjekty povinné zostavovať, ani vo forme a obsahu týchto výkazov. V niektorých krajinách sú len stanovené minimálne požiadavky na výkazy. Na Slovensku sú zákonom stanovené výkazy, ktorá tvoria účtovnú závierku ako aj ich presná forma a obsah. Účtovnú závierku u nás tvorí:

- súvaha (balance sheet),
 - výkaz ziskov a strát (profit and loss statement),
 - príloha, ktorej súčasťou je Prehľad peňažných tokov³ (cash flow statement).
- Spôsobom zostavenia a formou týchto výkazov sa bude zaoberať táto kapitola.

Súvaha

Príklad č. 1

Predstavme si, že sme začínajúci podnikateľ. Máme dobrú myšlienku, s ktorou chceme podnikat'. Naše znalosti výpočtovej techniky sú nadpriemerné, a preto sme sa rozhodli založiť si vlastnú firmu, ktorá sa bude zaoberať predajom a servisom výpočtovej techniky. Naším zámerom je otvoriť si vlastnú malú predajňu. Počiatočné náklady sme odhadli na 400 tisíc Sk. Do spoločnosti sme ochotný dať značnú časť vlastných úspor, čo tvorí 200 tisíc Sk. Oslovili sme aj priateľa, ktorý však nechce niesť riziko podnikania, ale súhlasil, že na tento účel požičia novej spoločnosti 100 tisíc Sk. Ešte stále sme nezískali všetky potrebné prostriedky na začiatok a preto sme vypracovali podnikateľský zámer (business plan) a oslovili niekoľko bánk. Jedná z nich nám bola ochotná poskytnúť úver v potrebnej výške. Ak si napíšeme do tabuľky na jednu stranu získané prostriedky a na druhú stranu odkiaľ sme ich získali, dostane nasledovné:

peniaze	400 tisíc	vlastný vklad	200 tisíc
		pôžička od priateľa	100 tisíc
		úver z banky	100 tisíc
spolu	400 tisíc	spolu	400 tisíc

Za získané prostriedky sme kúpili priestory na prízemí staršieho domu za 220 tisíc Sk, vybavenie predajne za 80 tisíc Sk a prvý tovar na predaj za 90 tisíc Sk. Ak si teraz napíšeme do tabuľky na jednu stranu majetok, ktorý spoločnosť vlastní a na druhú stranu zdroje prostriedkov, z ktorých bol nákup financovaný, tak dostávame "súvahu" v zjednodušenej forme:

SÚVAHA

Forma majetku		Zdroje financovania	
peniaze	10 tisíc	vlastné zdroje	
predajné priestory	220 tisíc	vlastný vklad	200 tisíc
zariadenie predajne	80 tisíc	cudzie zdroje	
tovar	90 tisíc	pôžička od priateľa	100 tisíc
		úver z banky	100 tisíc
spolu	400 tisíc	spolu	400 tisíc

³ Na Slovensku Prehľad finančných tokov nemá predpísanú formu.

Vidíme, že peňažný majetok, ktorý spoločnosť na začiatku získala, sa premenil na iné formy majetku, pričom spôsob financovania zostal zachovaný. Zároveň si treba uvedomiť, že aj keď to vyzerá na prvý pohľad sľubne – spoločnosť má majetok v hodnote 400 tisíc Sk, na druhej strane je povinná vrátiť dlh priateľovi a rovnako aj úver banke.

Súvaha (bilancia) je prehľadná a usporiadaná forma hodnotového (peňažného) vyjadrenia majetku podľa druhov a zdrojov, z ktorých majetok pochádza, k určitému dňu.⁴

Tabuľky z uvedeného príkladu môžeme chápať ako možné formy súvahy pre novo založenú spoločnosť, zostavené k dvom rôznym dátumom.

Majetok a zdroje majetku – Bilančný princíp

Podvojný účtovníctvo je charakteristické tým, že majetok podniku sleduje z dvoch hľadísk:

- z hľadiska **formy**, v ktorej sa majetok nachádza (peniaze, budovy, materiál),
- z hľadiska **zdrojov**, z ktorých boli jednotlivé formy majetku financované (vlastné zdroje, cudzie zdroje).

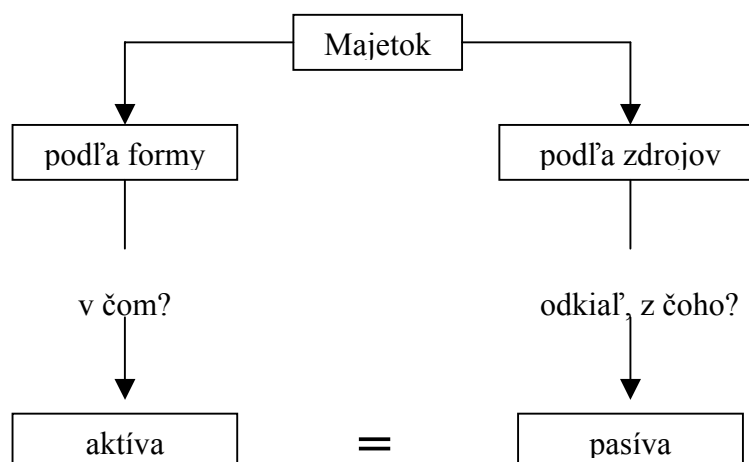
Jednotlivé zložky majetku podniku sledované podľa formy sa nazývajú **aktíva** a majetok sledovaný podľa zdrojov financovania **pasíva**⁵.

Keďže aktíva aj pasíva popisujú ten istý majetok podniku, aj keď z rôznych hľadísk, ich celkový objem vo finančnom vyjadrení musí byť rovnaký – **bilančný princíp**:

$$\sum \text{aktív} = \sum \text{pasív}$$

Bilančný princíp si môžeme znázorniť aj nasledujúcou schémou:

Obr. 1 Bilančný princíp

⁴ Soukupová, B.; Šlosárová, A.; Baštincová, A.: Účtovníctvo, Iura Edition, Bratislava, 2001, str. 50

⁵ Pasíva v tomto chápaní vyjadrujú zdroj financovania, nie nutne "dlh" spoločnosti. Aj vlastné prostriedky vložené do podniku sú jeho pasívom.

Zobrazenie hospodárskeho výsledku v súvahe

Pokračujeme ďalej v Príklade č. 1. Predstavme si, že sa nám podarilo predat' za hotovosť všetok nakúpený tovar za 110 tisíc Sk. Ak si urobíme súpis majetku podľa formy a zdrojov (súvahu), tak by sme mohli dostať nasledovné:

Forma majetku		Zdroje financovania	
peniaze	120 tisíc	vlastné zdroje	
predajné priestory	220 tisíc	vlastný vklad	200 tisíc
zariadenie predajne	80 tisíc	cudzie zdroje	
tovar	0 tisíc	pôžička od priateľa	100 tisíc
		úver z banky	100 tisíc
spolu	420 tisíc	spolu	400 tisíc

Vidíme, že nám súvaha v tomto prípade nevyšla. Dôvod je ten, že sme medzi pasíva nezapočítali nami dosiahnutý **zisk**. Predali sme tovar nakúpený v hodnote 90 tis. Sk za 110 tis. Sk, t.j. dosiahli sme zisk 20 tis. Sk. V súvahe je zisk zaradený medzi vlastné zdroje financovania.

Súvaha

Forma majetku		Zdroje financovania	
peniaze	120 tisíc	vlastné zdroje	
predajné priestory	220 tisíc	vlastný vklad	200 tisíc
zariadenie predajne	80 tisíc	zisk	20 tisíc
tovar	0 tisíc	cudzie zdroje	
		pôžička od priateľa	100 tisíc
		úver z banky	100 tisíc
spolu	420 tisíc	spolu	420 tisíc

V tomto prípade bolo veľmi jednoduché vypočítať zisk aj bez použitia súvahy. Pri reálnej prevádzke spoločnosti dochádza k množstvu účtovných prípadov a rovnako nie je vždy možné priradiť k získanej tržbe nákupné ceny tovarov. Zisk bude navyše ovplyvnený aj inými skutočnosťami ako sú mzdy zamestnancom, platby za elektrickú energiu, vodu a pod.

Jedným zo spôsobov výpočtu zisku je výpočet pomocou súvahy. Zisk je rovný rozdielu aktív a pasív, ak je suma aktív väčšia ako suma pasív. Ak sú pasíva väčšie, tak strata je rozdiel medzi pasívami a aktívami. Teda:

$$\text{Aktíva} - \text{Pasíva} = \text{Zisk},$$

$$\text{Pasíva} - \text{Aktíva} = \text{Strata},$$

čo je zrejmé, lebo strata je záporný zisk.

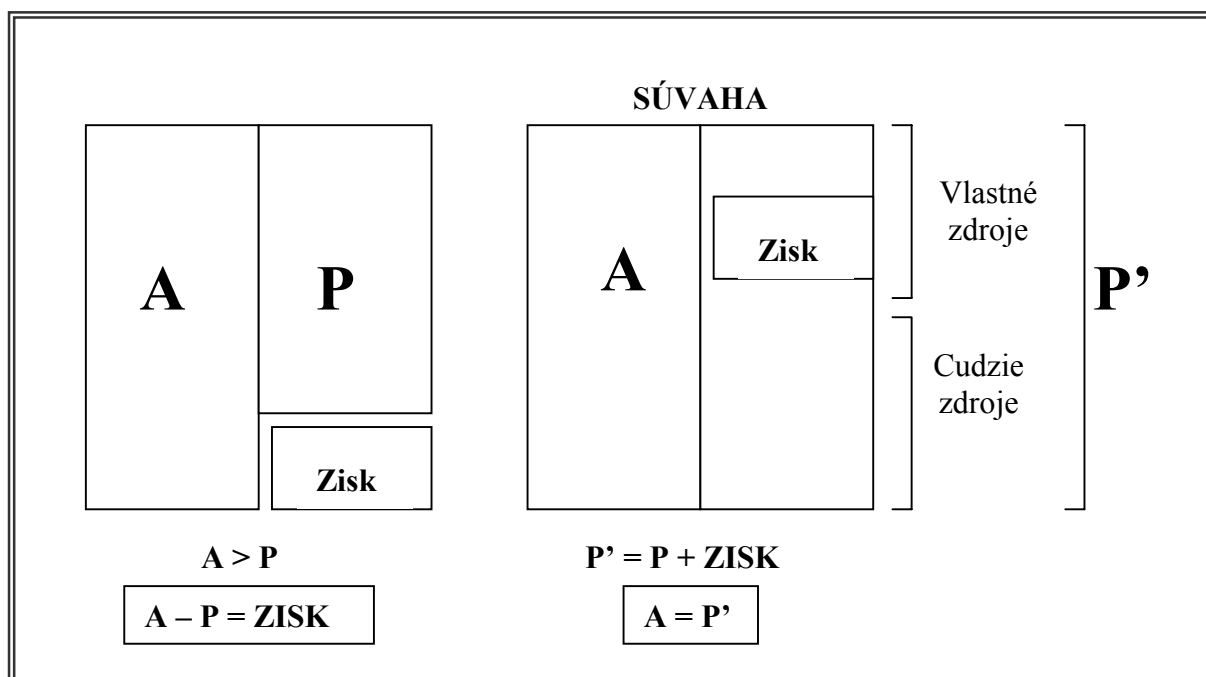
Účtovným obdobím, za ktoré sa robí účtovná závierka a vyčísluje zisk, je jeden rok. U nás je účtovné obdobie zhodné s kalendárnym rokom. Teda začína 1.1. a končí 31.12. Hospodársky výsledok sa za toto obdobie sleduje pre rôzne ciele – pre získanie informácií o kvalite riadenia podniku a o jeho finančnej situácii ako aj kvôli daňovým povinnostiam. Riadenie podniku si samozrejme vyžaduje priebežné informácie o jeho výsledkoch, preto sa súvaha ako aj ostatné výkazy zostavujú pre interné použitie častejšie - štvrťročne alebo mesačne.

Účtovné obdobie, v ktorom práve účtujeme sa nazýva **bežným účtovným obdobím**.

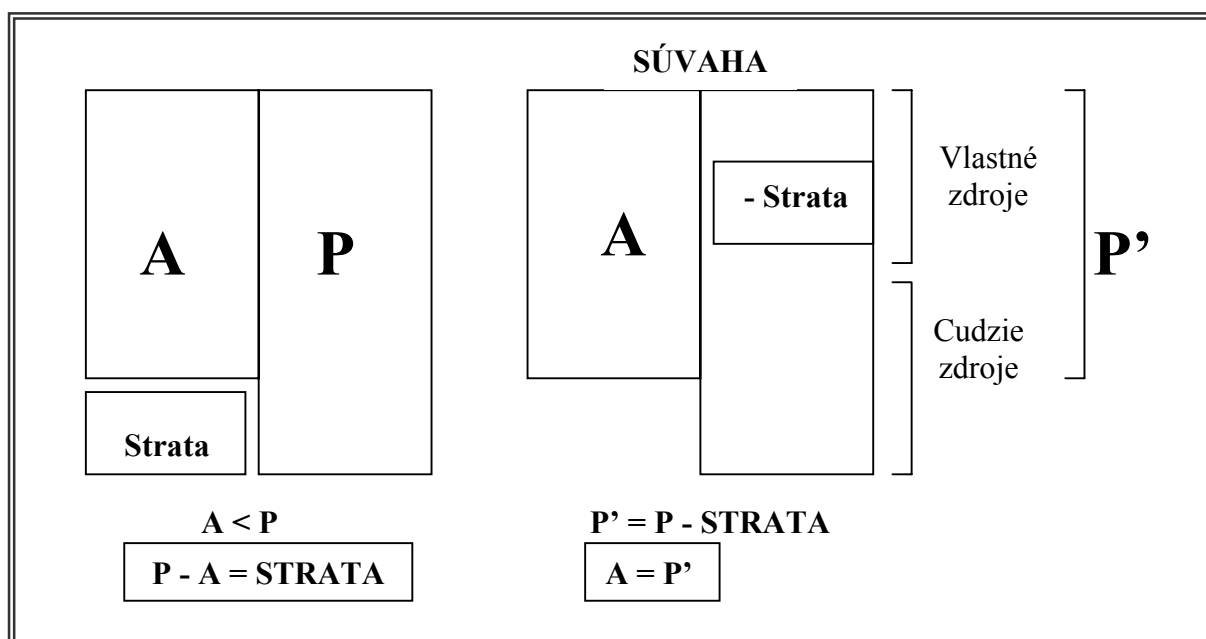
V uvedenom príklade sme uvažovali o novo vzniknutej spoločnosti, ktorá ešte nedosiahla v minulosti zisk alebo stratu. Jednoduchým rozdielom medzi aktívami a pasívami zistíme zisk (stratu), ktorý firma dosiahla počas svojej existencie. Aby sme dostali zisk (stratu) bežného účtovného obdobia je nutné pridať k pasívam zisk minulých účtovných období, alebo k aktívam stratu minulých období.

Na obr. 2 a 3 je znázornený výpočet zisku a straty ako aj ich zaradenie do súvahy. Veľkosť aktív (A) a pasív (P) je na obrázkoch znázornená veľkosťou príslušných stĺpcov.

Obr. 2 Výpočet zisku a jeho zaradenie do súvahy⁶

Obr. 3 Výpočet straty a jej zaradenie do súvahy⁶

⁶ Kovanicová, D., Kovanic, P.: Poklady skryté v účtníctví, Grada Publishing 1994

Všimnime si, že zisk nám zvyšuje vlastné zdroje vo firme a strata ich naopak znižuje.

Obsah a forma súvahy

Súvaha je jedným zo základných účtovných výkazov a je určená širokému okruhu používateľov. Je samozrejmé, že forma aj obsah súvahy sú v jednotlivých štátoch upravované normami. Na Slovensku je obsah aj štruktúra záväzne predpísaná Ministerstvom financií.⁷ Na obr. 4 je všeobecná schéma súvahy.

Obr. 4 Všeobecná štruktúra súvahy

SÚVAHA	
Aktíva	Pasíva
I. STÁLE (FIXNÉ) AKTÍVA	I. VLASTNÉ ZDROJE (Vlastné imanie)
II. OBEŽNÉ AKTÍVA	II. CUDZIE ZDROJE
III. OSTATNÉ AKTÍVA (Prechodné aktíva)	III. OSTATNÉ PASÍVA (Prechodné Pasíva)

Aktíva predstavujú formy a druhy majetku podniku, ktoré majú preň hodnotu, lebo sú schopné prispieť v budúcnosti k zabezpečeniu prírastku peňažných prostriedkov (majetku) podniku.

- **Stále aktíva** sa v súvahe vykazujú podľa ich životnosti. Aktívum s najdlhšou dobou životnosti sa uvádza ako prvé a aktívum s najmenšou dobou životnosti ako posledné.

Zahŕňajú:

- Nehmotný investičný majetok – software, patenty, licencie, autorské práva
- Hmotný investičný majetok – pozemky, budovy, stroje a zariadenia

⁷ Súvaha má záväzné číselné označenie Úč POD 1-01. Formulár môže čitateľ nájsť v prílohe.

➤ Finančné investície – je to finančný majetok dlhodobej povahy⁸-

- cenné papiere, ktoré podnik nakupuje ako dlhodobú investíciu,
- finančné účasti – vklady v iných podnikoch, akcie iných spoločností,
- dlhodobé pôžičky, ktoré podnik poskytol,
- iné druhy majetku, ktoré podnik nakupuje, aby do nich uložil voľné prostriedky – umelecké diela, zbierky...

• **Obežné aktíva** sa uvádzajú podľa ich likvidnosti. Najmenej likvidné aktívum je uvedené ako prvé.

Zahŕňajú:

➤ Zásoby – materiál, nedokončená výroba, hotové výrobky, iný tovar na predaj,

➤ Pohľadávky – krátkodobé a dlhodobé pohľadávky z obchodného styku (neuhradené faktúry), ostatné pohľadávky (voči zamestnancom, sociálnej poisťovni...),

➤ Finančný majetok krátkodobej povahy – hotovosť, bankové účty, likvidné cenné papiere, do ktorých si podnik krátkodobo ukladá voľné finančné prostriedky.

• **Ostatné aktíva (pasíva), prechodné účty aktív (pasív)** tvoria tie položky, ktoré prechádzajú hranicou účtovného obdobia a zaraďujú sa do toho obdobia s ktorým vecne a časovo súvisia. Významom týchto položiek je, aby hospodársky výsledok účtovného obdobia bol výrazom všetkých aktivít, ktoré s týmto obdobím súvisia, aj keď sa stali v minulosti, alebo ešte iba nastanú v budúcnosti. Sú výsledkom uplatňovania **akruálneho princípu**.

Pasíva vyjadrujú nárok na aktíva všetkých osôb, ktoré poskytli zdroje tohto majetku (aktív). Sú usporiadané podľa doby splatnosti od najdlhšej po najkratšiu.

• **Vlastné imanie** (equity capital) predstavuje nárok majiteľov (akcionárov) spoločnosti a zahŕňa:

➤ Základné imanie – povinný vklad spoločníkov v s.r.o. (min. 200 tisíc Sk.) alebo akcionárov akciovej spoločnosti (min. 1 mil. Sk.),

➤ Kapitálové fondy – tvoria sa zo zdrojov, ktoré plynú do účtovnej jednotky zvonku (emisné ážio, dary, precenenie majetku...).

➤ Fondy zo zisku – dva druhy zákonné, ktoré sú tvorené povinne podľa zákona (zákonný rezervný fond) a štatutárne fondy, ktoré sa tvoria na základe rozhodnutia štatutárneho orgánu.

➤ Hospodársky výsledok minulých rokov

➤ Hospodársky výsledok účtovného obdobia

Pri problematike rozdeľovania zisku a tvorby fondov zo zisku sa pristavíme podrobnejšie. Na konci účtovného obdobia vyčíslime zisk (stratu) po zdanení a tento zisk nazývame “zisk v schvaľovacom konaní”. Orgány spoločnosti rozhodnú ako sa ďalej naloží s týmto ziskom, prípadne akým spôsobom sa umorí dosiahnutá strata. Tento proces môže byť riadený na základe obchodného zákonníka alebo spoločenskej zmluvy. V zásade sa zisk rozdeľuje medzi nasledovné kategórie:

<i>zisk v schvaľovacom konaní</i>	—➤ - <i>záonné fondy (zákonný rezervný fond)</i> —➤ - <i>štatutárne fondy</i> —➤ - <i>dividendy</i> —➤ - <i>nerozdelený zisk minulých rokov</i>
-----------------------------------	--

Rozdelenie zisku a umorenie straty si ukážeme na konkrétnom príklade obr. 5,6 a 7.

⁸ Z hľadiska triedenia na “dlhodobý” alebo “krátkodobý” v účtovníctve je rozhodujúci jeden rok. Položky, ktoré budú vykazované v účtovníctve do jedného roka sú krátkodobé, ostatné dlhodobé.

Obr. 5 Rozdelenie zisku bez dividend

Výsek zo súvahy k 31.12.XY		A) Po rozdelení zisku – bez odsúhlasenia dividend	
Pasíva ('000 SKK)			
Základné imanie	200	Základné imanie	200
<u>Zisk bežného roku</u>	<u>100</u>	Rezervný fond	5
Vlastné imanie spolu	300	Štatutárne fondy	20
		Nerozdelený zisk	
		<u>minulých období</u>	<u>75</u>
<u>Cudzie zdroje</u>	<u>70</u>	Vlastné imanie spolu	300
Pasíva spolu	370	<u>Cudzie zdroje</u>	<u>70</u>
		Pasíva spolu	370

V tomto prípade sa po rozdelení zisku nemení celková výška vlastného imania, pretože zisk sa rozdelil iba na iné formy vlastného imania. Ak by sa rozhodli vyplácať dividendy, tak situácia bude odlišná vid'. Obr.6.

Obr. 6 Rozdelenie zisku s dividendami

Výsek zo súvahy k 31.12.XY		B) Po rozdelení zisku – odsúhlasené dividendy 50 tis. Pasíva ('000 SKK)	
Pasíva ('000 SKK)			
Základné imanie	200	Základné imanie	200
<u>Zisk bežného roku</u>	<u>100</u>	Rezervný fond	5
Vlastné imanie spolu	300	Štatutárne fondy	20
		Nerozdelený zisk	
		<u>minulých období</u>	<u>25</u>
<u>Cudzie zdroje</u>	<u>70</u>	Vlastné imanie spolu	250
Pasíva spolu	370	Cudzie zdroje:	
		Dlh voči spoločníkom	50
		<u>Ostatné cudzie zdroje</u>	<u>70</u>
		Pasíva spolu	370

Vidíme, že vlastné imanie firmy pokleslo o 50 tis. SKK, pretože tieto budú vyplatené spoločníkom. Celková výška pasív (aktív) zostane zatiaľ nezmenená, pretože vlastné imanie sa znížilo o 50 tis., ale zároveň vzrástli cudzie zdroje o rovnakú sumu. Akonáhle budú vyplatené dividendy, tak poklesnú pasíva o dlh voči spoločníkom a samozrejme aj aktíva, lebo sa zníži suma peňažných prostriedkov.

Predstavme si teraz, že v nasledujúcom roku podnik dosiahne stratu 80 tis. SKK. Budeme nadväzovať na prípad B a predpokladáme, že podnik vyplatil dividendy a ostatné položky súvahy zostanú nezmenené. Z Obr.7 vidíme, že sa nám znížilo vlastné imanie o stratu 80 tis. SKK. Časť tejto straty – 35 tis. SKK “splátíme” z rezervného fondu, zo štatutárneho fondu a nerozdeleného zisku. Zvyšných 45 tis. SKK prenášame do ďalšieho obdobia ako neuhradenú stratu. Vlastné imanie bude 170 tis. SKK, čo je menej ako spoločníci vložili do firmy v základnom imaní -200 tis. SKK. Ak by aj naďalej pokračovali nepriaznivé roky pre podnik a pokračovali by straty, stále by klesalo vlastné imanie. Ak by vlastné imanie dosiahlo záporné hodnoty podnik by musel na seba vyhlásiť konkurz, lebo sa dostal do predĺženia.

Obr. 7 Umorenie straty

Základné imanie	200		Základné imanie	200
Rezervný fond	5	-5	Rezervný fond	0
Štatutárne fondy	20	-5	Štatutárne fondy	15
Neroz. zisk min. obd.	25	-25	Neroz. zisk min. obd.	0
Strata	-80	-45	Neuhrazená strata minulých období	-45
Vlastné imanie spolu	170		Vlastné imanie spolu	170
Cudzie zdroje:			Cudzie zdroje:	
Ostatné cudzie zdroje	70		Ostatné cudzie zdroje	70
Pasíva spolu	240		Pasíva spolu	240

- **Cudzie zdroje** (liabilities) sú v súvahe zobrazené podľa splatnosti, kde záväzky s najdlhšou splatnosťou sú uvedené ako prvé.

➤ Rezervy – na rozdiel od rezervných fondov, ktoré sú tvorené zo zisku po jeho vyčíslení a zdanení (súčasť vlastného imania), sú tvorené ešte pred vyčíslením zisku (ako si ukážeme neskôr – sú tvorené do nákladov) a vytvárajú sa ako položka cudzích zdrojov, čím zvyšujú veľkosť pasív a tým znižujú zisk. Sú tvorené na krytie prípadných rizík (nepriaznivý vývoj kurzu) alebo na presne určené účely (opravy investičného majetku). Keď nastanú riziká alebo výdaje, na ktoré boli tvorené rezervy, tak tieto riziká sú kryté alebo výdaje hradené z týchto rezerv.

Obr. 8 Tvorba rezerv

Súvaha pred tvorbou rezerv				Súvaha po tvorbe rezerv			
AKTÍVA		PASÍVA		AKTÍVA		PASÍVA	
Stále aktíva	250	Vlastné imanie*	200	Stále aktíva	250	Vlastné imanie*	200
		Cudzie zdroje záväzky	40			Cudzie zdroje záväzky	40
Obežné aktíva	100	Zisk	110	Obežné aktíva	100	rezervy	60
						Zisk	50

*vlastné imanie je uvádzané bez zisku bežného roku a ten je zobrazený ako rozdiel aktív a pasív

➤ Dlhodobé záväzky – sú záväzky, ktorých doba splatnosti je dlhšia ako jeden rok. Sú určené na financovanie prevažne stálych aktív. zaradujeme sem dlhodobé

bankové úvery, dlhodobé emitované dlhopisy, zmenky so splatnosťou nad jeden rok a pod.

➤ Krátkodobé záväzky – sú určené na financovanie bežnej činnosti podniku a ich splatnosť je do jedného roku (krátkodobé pasíva). Jedná sa hlavne o dlhy voči dodávateľom, krátkodobé bankové úvery, daňové záväzky, záväzky voči zamestnancom, spoločníkom, sociálnej poisťovni a pod.

Vplyv hospodárskych transakcií na súvahu

Pri hospodárskej činnosti podniku prostredníctvom hospodárskych operácií majetok neustále mení svoje formy a rovnako sa menia aj zdroje majetku. Každá hospodárska operácia má v peňažnom vyjadrení dvojaký dopad na súvahu – **princíp duality**. Zmena v položke aktív je vždy vykompenzovaná zmenou inej položky súvahy (zmenou inej položky aktív alebo pasív) a podobne aj zmena v položke pasív. Z toho vyplýva, že bilančný princíp zostáva vždy zachovaný, teda suma aktív je rovná sume pasív.

Hospodárske operácie môžu ovplyvniť súvahu iba niektorým z týchto štyroch spôsobov:

1. Zmena iba v aktívach

A+ A-

Jedna položka aktív vzrastie a o rovnakú sumu klesne iná položka aktív. Napríklad úhrada faktúry odberateľom – klesne pohľadávka voči odberateľovi a vzrastie hodnota prostriedkov na bankovom účte.

2. Zmena iba v pasívach

P+ P-

Jedna položka pasív vzrastie a o rovnakú sumu klesne iná položka pasív. Napríklad zvýšenie rezervného fondu zo zisku bežného roku.

3. Prírastok aktív aj pasív

A+ P+

Niektorá položka aktív vzrastie, čo vyvolá nárast niektorej z položiek pasív. Príkladom je nákup materiálu, tovaru alebo investičného majetku na faktúru, teda vzrastie majetok v podobe materiálu, tovaru alebo IM a na druhej strane vzrastie záväzok voči dodávateľovi.

4. Pokles aktív aj pasív

P+ P-

Zníženie niektorej položky aktív vyvolá zníženie aj položky pasív.

Napr. úhrada faktúry z účtu v banke. Na strane aktív poklesne stav peňažných prostriedkov na bankovom účte a na strane pasív poklesnú záväzky voči dodávateľovi.

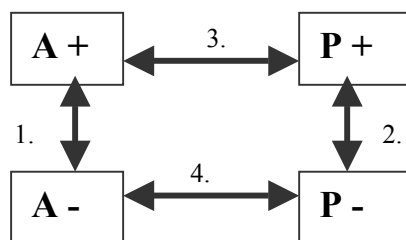
Vplyv hospodárskych operácií si môžeme znázorniť aj nasledujúcimi spôsobmi.

Obr. 8 Vplyv hospodárskych transakcií⁹

	<i>Súvaha</i>	
	$a - q$	
1. Zmena v aktívach	$a + q$	
2. Zmena v pasívach		$p - q$
3. Prírastok aktív aj pasív	$a + q$	$p + q$
4. Úbytok aktív aj pasív	$a - q$	$p - q$

a je položka aktív, p je položka pasív a q je peňažná čiastka

Obr. 9 Vplyv hospodárskych transakcií

Druhy súvah

Súvaha je zostavovaná vždy k určitému dňu a zachytáva prehľad aktív a pasív, aký bol v podniku k danému dňu. Ide o statický pohľad na formy a zdroje majetku. Podľa toho, k akému dátumu sa zostavuje súvaha, rozoznávame tieto základné druhy:

- Súvaha :**
- **riadna** - individuálna
 - konsolidovaná
 - **mimoriadna** - úvodná (otváracia)
 - likvidačná

⁹ Kovanicová, D., Kovanic, P.: Poklady skryté v účtníctví, Grada Publishing 1994

Výkaz ziskov a strát (*Profit and loss statement*)

V tejto časti sa budeme bližšie venovať zisťovaniu a vykazovaniu hospodárskeho výsledku.

Vráťme sa opäť k príkladu č. 1. Po zariadení spoločnosti boli vykonané tieto operácie:

a) nákup tovaru za hotové	90 tis. Sk
b) tržby za predaný tovar	110 tis. Sk
c) úbytok predaného tovaru v predajnej cene	90 tis. Sk.

Operácia a) nemá vplyv na hospodársky výsledok. Dochádza len k zmene formy aktív – hotovostné peniaze menia formu na zásoby tovaru. Takéto operácie budeme nazývať **súvahové**. Oproti tomu operácie b) a c) majú priamy dopad na hospodársky výsledok a budeme ich nazývať **výsledkové**. Každá hospodárska operácia má vplyv na súvahu, ale nie každá zároveň ovplyvňuje aj hospodársky výsledok.

Výnosy a náklady

Predajom nakúpeného tovaru za cenu vyššiu ako bola cena nakúpeného tovaru sme dosiahli zisk. Tržby za tovar boli pre nás tzv. *výnosom* a nákupná cena predaného tovaru bola tzv. *náklad*, ktorý sme museli “obetovať” na jeho dosiahnutie.

Výnosy sú v peniazoch vyjadrené výstupy (výsledky) z hospodárskej činnosti podniku. Podľa charakteru podniku sú to hlavne:

- obchodné spoločnosti – tržby z predaja tovaru
- výrobné podniky – tržby z predaja vlastnej výroby
- banky – prijaté úroky a poplatky
- podnik služieb – tržby za poskytnuté služby.

Výnosy sa prejavia prírastkom aktív (A+) alebo v znížení záväzkov (P-). Vznikom výnosov alebo ich zvýšením rastie aj zisk (resp. sa znižuje strata).

Náklady predstavujú peňažné vyjadrenie spotreby majetkových zložiek a spotrebovaných cudzích výkonov s cieľom dosiahnuť zisk v budúcnosti. Sú spojené s úbytkom aktív (A-) alebo rastom záväzkov (P+). Vznikom nákladov alebo ich zvýšením klesá zisk.

Vynára sa otázka, kedy vznikajú výnosy a náklady. Je to pri dodaní tovaru odberateľovi, či pri vyfaktúrovaní alebo zaplatení dodávky. Tento problém rieši tzv. **realizačný princíp**, podľa ktorého sa výnos viaže k okamžiku vyskladnenia tovaru k zákazníkovi alebo prevedeniu služby. Podobne náklady sa viažu k okamihu prebratia tovaru alebo služby. Teda získanie výnosu nie je podmienené prijatím platby za tovar či službu. Môže sa stať, že zákazník za poskytnuté plnenie nikdy nezaplatí. S tým sú spojené aj daňové otázky, pretože výnos zvyšuje zisk, čím rastie aj daňová povinnosť.

Zobrazíme si základné druhy výsledkových operácií (budeme pokračovať v číslovaní z časti 3.1.6).

5. Rast nákladov a pokles aktív

A- N+

Zo skladu bol vydaný tovar, ktorý sa predal (spotreboval). V súvahe sa táto operácia prejaví poklesom aktív (tovaru na sklade) aj pasív (klesá zisk).

6. *Rast nákladov a rast pasív*

N+ P+

Podnik dostal faktúru od dodávateľa. Vyrastú záväzky voči dodávateľom a klesá zisk. (Zmena iba v pasívach)

7. *Rast výnosov a rast aktív*

A+ V+

Podnik faktúruje odberateľovi dodané výrobky. Na aktívnej strane rastú pohľadávky voči odberateľom a na pasívnej rastie zisk, čiže rast aktív aj pasív.

8. *Rast výnosov a pokles pasív*

V+ P-

Podnik fakturuje dodaný tovar odberateľovi, ktorý zaplatil preddavok vopred. Tým, že odberateľ zaplatil preddavok vznikol nám voči nemu záväzok (pasívum). Dodaním tovaru (resp. vyfaktúrovaním) tento záväzok znižujeme. Opäť nastáva zmena iba v pasívach.

Obr. 9 Vplyv výsledkových hosp. operácií na súvahu

Súvaha		
<u>Výnosy</u>		
prírastok aktív	a + q	z + q
zníženie záväzkov		z + q
		p - q
<u>Náklady</u>		
zníženie aktív	a - q	z - q
zvýšenie záväzkov		z - q
		p + q

zmena aj A aj v P

zmena len v P

zmena aj A aj v P

zmena len v P

*a je položka aktív, p je položka pasív, z je zisk a q je peňažná čiastka

Výsledkové operácie na pasívnej strane vždy ovplyvňujú zisk bežného roka, preto pri nich nikdy nedochádza iba k zmene aktív.

Určenie hospodárskeho výsledku a jeho zobrazenie vo výkaze ziskov a strát

Hospodársky výsledok za určité obdobie môžeme vyjadriť ako rozdiel nákladov a výnosov.

$$HV = \text{Výnosy} - \text{Náklady}$$

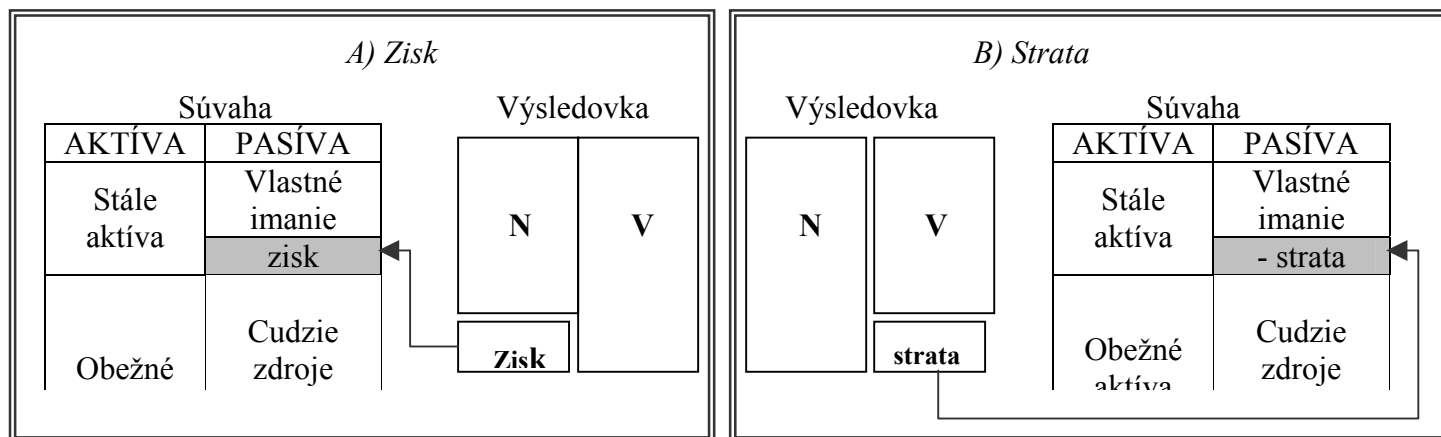
Podobne ako sme v súvahe znázornili aktíva a pasíva, tak si môžeme znázorniť v jednej tabuľke aj výnosy a náklady a dostávame tak výkaz ziskov a strát (výsledovku). použijeme rovnakú schému, kde jeden stĺpec bude predstavovať náklady a druhý výnosy.

Výsledovka

N	V
nákladý	výnosy
Zisk	

Obr. 10 Schéma výkazu ziskov a strát

Obr. 11 Spojitosť so súvahou

Výkaz ziskov a strát sa viaže na určitý časový interval, za ktorý nám dáva prehľad o hospodárení podniku. Súvaha je robená vždy k určitému časovému okamihu, statický pohľad na majetok spoločnosti.

Obsah a forma výkazu ziskov a strát

Veľkosť zisku určeného pomocou porovnania zostatkov účtov aktív so zostatkami účtov pasív v súvahe je rovnaká ako porovnaním výnosov a nákladov vo výsledovke. Na rozdiel od súvahy nám však výsledovka umožňuje analyzovať štruktúru hospodárskeho výsledku a príčiny úspešného alebo neúspešného hospodárenia podniku. Môžeme napríklad zistiť, či dosiahnutý zisk výrobného podniku bol dosiahnutý realizáciou jeho výrobkov na trhu, alebo bol dosiahnutý operáciami s cennými papiermi, rozpustením opravných položiek, mimoriadnymi výnosmi a dá sa predpokladať, že sa nebude opakovať.

Podľa slovenských účtovných štandardov je predpísaný obsah a forma výkazu ziskov a strát¹⁰. V skrátenej podobe je zobrazená takáto výsledovka na obr. 12. Je tu uplatnená "forma odpočtu" na rozdiel od formou dvojstrannej tabuľky. Jednotlivé výnosy (označené rímskymi číslicami) sú druhovo členené a odpočítané sú od nich náklady (označené písmenami), ktoré boli spojené s dosiahnutím príslušného druhu výnosu.

¹⁰ Výsledovka Úč POD2-01

Obr. 12 Štruktúra Výkazu ziskov a strát

Označenie	Položka výkazu	Druh rozdielu
I.	Tržby za predaj tovaru	+
A.	Náklady vynaložené na predaný tovar - nákupná cena tovaru	-
	Obchodná marža	R₁
II.	Tržby z predaja vlastných výrobkov a služieb	+
B.	Výrobná spotreba	-
	Pridaná hodnota	R₂
C.	Osobné náklady	-
D.	Dane a poplatky	-
E.	Odpisy HIM a NIM	-
III.	Tržby z predaja investičného majetku a materiálu	+
F.	Zostatková cena predaného investičného majetku a materiálu	-
IV.	Zúčtovanie rezerv a časového rozlíšenia prevádz. výnosov	+
G.	Tvorba rezerv a časového rozlíšenia prevádz. nákladov	-
V.	Zúčtovanie opravných položiek do prev. výnosov	+
H.	Tvorba opravných položiek do prev. nákladov	-
VI.	Ostatné prevádzkové výnosy	+
I.	Ostatné prevádzkové náklady	-
VII.	Prevod prevádzkových výnosov	+
J.	Prevod prevádzkových nákladov	-
	Prevádzkový hospodársky výsledok	R₃
VIII.	Tržby z predaja cenných papierov a vkladov	+
I.	Predané cenné papiere a vklady	-
IX.	Výnosy z finančných investícií	+
X.	Výnosy z krátkodobého finančného majetku	+
XI.	Zúčtovanie rezerv do finančných výnosov	+
L.	Tvorba rezerv na finančné náklady	-
XII.	Zúčtovanie opravných položiek do finančných výnosov	+
M.	Tvorba opravných položiek do finančných nákladov	-
XIII.	Výnosové úroky	+
N.	Nákladové úroky	-
XIV.	Ostatné finančné výnosy	+
O.	Ostatné finančné náklady	-
XV.	Prevod finančných výnosov	+
P.	Prevod finančných výnosov	-
	Hospodársky výsledok z finančných operácií	R₄
R.	Daň z príjmov za bežnú činnosť	-
	Hospodársky výsledok za bežnú činnosť' (R₃ + R₄ - daň)	R₅
XVI.	Mimoriadne výnosy	+
S.	Mimoriadne náklady	-
T.	Daň z príjmov za mimoriadnu činnosť	-
	Mimoriadny hospodársky výsledok	R₆
U.	Prevod podielu na hospodárskom výsledku spoločníkom	-
	Hospodársky výsledok za účtovné obdobie	R₇

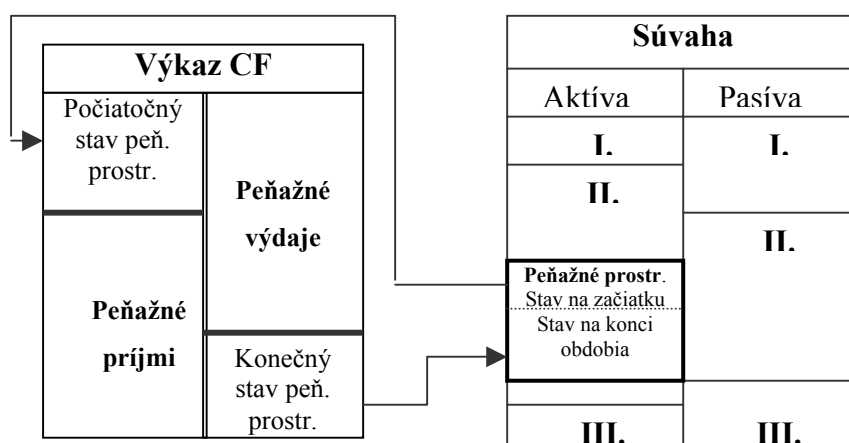
Výkaz peňažných tokov (cash flow statement)

Postupne sme sa oboznámili so súvahou ako najdôležitejším účtovným výkazom, z nej sme bližšie rozobrali položku hospodárskeho výsledku vo výkaze ziskov a strát. Pre podnik respektíve jeho manažérov je dôležité sledovať ešte jednu položku, ktorou je stav peňažných prostriedkov, pretože vyčíslený hospodársky výsledok vyjadruje rozdiel medzi nákladmi a výnosmi, ale nevyjadruje aj rozdiel medzi príjmami a výdajmi za príslušné obdobie. Stav peňažných prostriedkov a jeho vývoj je nutné sledovať z dôvodu zachovania schopnosti podniku hrať svoje záväzky, teda aby bol podnik likvidný. Mohlo by sa stať, že aj keď bude podnik vykazovať značný zisk, aj tak nemusí byť schopný plniť si svoje záväzky.

Podobne ako pri výsledovke sledujeme “prítoky” peňazí a ich “odtoky” na zvláštnom výkaze – výkaz peňažných tokov (výkaz cash flow, cash flow statement). Na rozdiel od výsledovky má aj začiatkový aj konečný stav, pretože vždy máme určitý stav peňažných prostriedkov na začiatku aj na konci účtovného obdobia.

Jednou z možností zostavenia výkazu CF je, že zo začiatkovej súvahy vyberieme položku počiatkového stavu peňažných prostriedkov a k nim pripočítame všetky peňažné príjmy a odpočítame všetky peňažné výdaje za dané obdobie. tak dostaneme stav prostriedkov na konci obdobia. Toto je tzv. priama metóda. Názorne je zobrazená na Obr. 13.

Obr. 13 Priama metóda zostavenia výkazu CF

Táto metóda je náročná na evidenciu každej účtovnej operácie, ktorá má dopad na stav likvidných prostriedkov a preto sa v praxi nevyužíva.

Nepriama metóda zostavenia výkazu CF

Z princípu duality vieme, že zmena jednej položky súvahy sa automaticky premietne v zmene inej položky súvahy. Teda, ak sa zmení stav peňažných prostriedkov v súvahe, tak sa to prejaví v zmene inej súvahovej položky, a ak sa táto zmena dotýka hospodárskeho výsledku, tak aj v zmene položky vo výsledovke. Abstrahovaním od prechodných položiek aktív a pasív môžeme bilančnú rovnicu písať v tvare:

$$\text{Aktíva} = \text{Vlastné Imanie} + \text{Cudzie Zdroje}.$$

Rozdeľme si aktíva na peňažné prostriedky (K) a ostatné aktíva (OA). Podobne vlastné imanie na hospodársky výsledok (HV) a ostatné vlastné imanie (OVI). Potom, ak si označíme cudzie zdroje ako CZ, tak môžeme bilančnú rovnicu písať v tvare:

$$K + OA = HV + OVI + CZ.$$

A zmenu peňažných prostriedkov vyjadriť v tvare:

$$\Delta K = \Delta HV + \Delta OVI + \Delta CZ - \Delta OA.$$

Vidíme, že zmenu peňažných prostriedkov môžeme vypočítať ako súčet zmien položiek súvahy a výsledovky s tým, že každej zmene priradíme správne znamienko podľa toho aký má táto zmena vplyv na stav peňažných prostriedkov.

Príklad zostavenia výkazu CF nepriamou metódou

Spoločnosť Maja, s.r.o. vykázala súvahy na konci rokov 2000 a 2001, tak ako je to uvedené nižšie v tabuľke.

Súvaha - koniec roka 2000 a 2001							
Aktíva			rozdiel	Pasíva			rozdiel
rok	2000	2001		rok	2000	2001	
Stále aktíva	100	150	50	Základné imanie	200	200	0
Zásoby	30	40	10	Zisk minulých rokov	60	45	-15
Pohľadávky	60	30	-30	Zisk bežného obd.	*	20	20
Peniaze	110	145	35	Bankové úvery	10	80	70
				Dodávatelia	30	20	-10
Aktíva spolu	300	365		Pasíva spolu	300	365	

* koncoročnú súvahu z roku 2001 chápeme ako začiatočnú súvahu v roku 2002, preto nie je uvedený zisk za tento rok

Z rozdielu súvah zostavíme výkaz peňažných tokov, pričom budeme vychádzať z týchto predpokladov:

- Prírastok stálych aj obežných aktív = úbytok peňažných prostriedkov, pretože tie boli investované, a teda použité, do nákupu aktív a sú v nich viazané.
- Pokles aktív = zvýšenie peňažných prostriedkov, ktoré boli viazané v aktívach. (Tento prípad môže nastať predajom aktív, ale aj zvýšením oprávok zúčtovaním odpisov, ktoré znižujú hodnotu aktív a na druhej strane znižujú výšku zisku.)
- Zvýšenie pohľadávok = zníženie peňažných prostriedkov. Od dlžníka spoločnosť nedostala peniaze, ale v aktívach má stále pohľadávku. Ak by dlžník zaplatil ihneď nevznikla by pohľadávka, ale spoločnosť by obdržala hotovosť.
- Zníženie pohľadávok = zvýšenie peňažných prostriedkov. Dlžník splatili svoje dlhy.
- Zvýšenie záväzkov = zvýšenie peňažných prostriedkov. Podnik neplatí svojim veriteľom a používa tieto prostriedky na vlastné financovanie.
- Zníženie záväzkov = zníženie peňažných prostriedkov. Podnik vyplatil svojich veriteľov.
- Operácie vo vlastnom imaní je potrebné rozoberať individuálne. V našom prípade podnik vyplatil dividendy 15 000 Sk, čo sa prejavilo poklesom zisku minulých rokov a samozrejme aj poklesom peňažných prostriedkov. Ak by podnik tieto prostriedky nevyplatil spoločníkom, ale použil na navýšenie základného imania, tak by to nemalo vplyv na stav peňažných prostriedkov.

Obr. 14 Prehľad peňažných tokov a Výkaz CF

Prehľad peňažných tokov		
Počiatočný stav	110	
	prírastok	úbytok
Stále aktíva (+)		-50
Zásoby (+)		-10
Pohľadávky (-)	30	
Základní imanie	0	0
Zisk minulých rokov (-)		-15
Zisk bežného roka (+)	20	
úver (+)	70	
Dodávatelia (-)		-10
Spolu	230	-85
Konečný stav	145	

Výkaz peňažných tokov			
Prijmy		Výdaje	
Počiatočný stav	110	Nákup stálych aktív	50
Zníženie pohľadávok	30	Zvýšenie zásob	10
Zisk	20	Výplata dividend	15
Zvýšenie dlhodobých záväzkov (úver)	70	Zníženie krátkodob. záväzkov	10
Spolu	230	Spolu	85
		Konečný stav	145
Súčet	230	Súčet	230

*V zátvorke za každou položkou je znamienkom vyjadrená zmena stavu v položke súvahy.

Na obr. 14 je jeden z možných spôsobov zobrazenia Výkazu CF. Okrem tejto formy je v našej praxi používaná forma, ktorá umožňuje sledovanie zdrojov peňažných prostriedkov po jednotlivých činnostiach podniku. Tvorba tohto výkazu vychádza z dosiahnutého hospodárskeho výsledku, ktorý ešte nevyjadruje zmenu peňažných prostriedkov, a ktorý je upravovaný a prepočítavaný tak, aby bolo možné túto zmenu vyjadriť.

Obr. 15 Výkaz peňažných tokov po činnostiach (úpravou z hosp. výsledku)

označenie položky	Text	Suma Sk
P.	Stav peňažných prostriedkov na začiatku účtovného obdobia	110
A.	Čistý peňažný tok z bežnej a mimoriadnej činnosti	
Z.	Účtovný hospodársky výsledok	(+/-) 20
A.1.	Úpravy o nepeňažné operácie	
	Odpisy stálych aktív	(+)
	Zmena zostatkov opravných položiek	(+/-)
	Zmena zostatkov rezerv	(+/-)
	Zmena zostatkov časového rozlíšenia a dohadných účtov	(+/-)
	Zisk (strata) z predaja stálych aktív	(+/-)
	Zúčtovanie oceňovacích rozdielov z kapitálových účastí	(+/-)
A.2.	Úpravy obežných aktív	
	Zmena stavu pohľadávok	(+/-) 30
	Zmena stavu krátkodobých záväzkov	(+/-) -10
	Zmena stavu zásob	(+/-) -10
	Zmena stavu krátkodob. fin. majetku	(+/-)
B.	Investičná činnosť	
B.1.	Nadobudnutie stálych aktív	(-) -50
B.2.	Výnosy z predaja stálych aktív	(+)
C.	Finančná činnosť	
C.1.	Zmena stavu dlhodobých záväzkov	(+/-) 70
C.2.	Zvýšenie a zníženie vlastného imania	(+/-) -15

D.	Rozdiel	(+/-)	35
R.	Stav peňažných prostriedkov na konci účtovného obdobia		145

Doteraz sme sa pokúšali zostaviť výkaz CF na základe historických údajov. Pre podnik je veľmi dôležité plánovanie a kontrola toku finančných prostriedkov, aby bol schopný plniť svoje záväzky a mal dostatočnú likviditu na zabezpečenie vlastnej prevádzky.

Podstata a forma účtu

Zaznamenávanie každej účtovnej operácií, tak ako sme to robili doteraz, do súvahy, by bolo v praxi len ťažko realizovateľné, pretože by bolo nutné po každej operácii prepísať celú súvahu. Okrem toho, v súvahe sú uvádzané jednotlivé položky agregovane, čím by sme strácali prehľad v účtovníctve o jednotlivých operáciách, preto sú na presnú evidenciu využívané *účty*.

Účet je dvojstranné pole, na ktorom sa účtuje o rovnakom obsahu (peniaze v pokladni, dodávateľa...). Na jednej strane sa účtujú prírastky a na druhej strane úbytky aktív, pasív, nákladov alebo výnosov.

Každý účet sa označuje názvom a číselným označením podľa účtovnej osnovy. Historicky sa vyvinulo pomenovanie jednotlivých strán: ľavá strana = Má dať (MD) a pravá strana = Dal (D). Pre jednoduchosť budeme znázorňovať jednotlivé účty v tvare T.

Obr. 16 Označenie účtu

MÁ DAŤ	112 - Materiál na sklad	DAL
- na ľarchu účtu		- v prospech účtu

Vo všeobecnosti účtovný zápis obsahuje: dátum; doklad, na základe ktorého sa zápis vykonal; peňažnú sumu; číslo súvzťažného účtu a stručný opis účtovného prípadu. V hlavnej knihe je vedený každý účet samostatne a zvyčajne má nasledovnú formu:

Obr. 17 Účet hlavnej knihy

Číslo účtu - názov					
Dátum	Doklad	Text	Má dať suma	Dal suma	Číslo súvzťažného účtu

Podobne ako účtovné operácie sú aj účty rozdelené na:

- *súvahové* - účty aktív
- *výsledkové* - nákladové účty
- účty pasív
- výnosové účty.

Účtovanie na súvahových účtoch

Na súvahových účtoch sa sledujú zmeny jednotlivých aktív a pasív počas účtovného obdobia a pre každú položku súvahy sa zriaďujú samostatne. Súvahové účty sa otvárajú (zriaďujú):

- Pri vzniku podniku, prevzatím stavov úvodnej otváracie súvahy.
- Na začiatku každého účtovného obdobia, prevedením zostatkov z počiatočnej súvahy.
- Počas účtovného obdobia, ak vzniknú nové zložky majetku alebo zdrojov.

Stav každého účtu prevzatý zo súvahy resp. zo začiatočného účtu súvahového označujeme na účte ako **začiatočný stav** (ZS). Rozpísaním súvahy na jednotlivé účty vzniknú dva druhy účtov. Zo súvahových položiek aktív vzniknú účty aktív

a podobne z položiek pasív vzniknú účty pasív. Začiatkové stavy na tieto účty zapisujeme na tú stranu, na ktorej sa nachádzajú v súvahe:

- na účtoch aktív zapisujeme začiatkové stavy na ľavej strane účtu (MD),
- na účtoch pasív zapisujeme začiatkové stavy na pravej strane účtu (D).

Otvoriť súvahové účty môžeme tak, že prepíšeme súvahové stavy na začiatkové stavy účtov alebo, aby bola dodržaná zásada podvojnosti zápisov, preúčtovaním pomocou začiatkového účtu súvahového (702).

Otváranie účtov:

- Príklad 2
- Účty otvoríme účtovným spôsobom pomocou začiatkového účtu súvahového.

Súvaha k 1.1.2000			
Budovy, haly, stavby	100	Základné imanie	150
Materiál	50	Dodávateľia	30
Odberatelia	20	Úvery	20
Bankové účty	30		
Spolu	200	Spolu	200

701 - Začiatkový účet súvahový			
Základné imanie	150 000	Budovy, haly, stavby	100 000
Dodávateľia	30 000	Materiál	50 000
úvery	20 000	Odberatelia	20 000
		Bankové účty	30 000
Spolu	200 000	Spolu	200 000

MD	Budovy, haly...	D
ZS (701)	100 000	

MD	Základné Imanie	D
		ZS (701) 150 000

MD	Materiál	D
ZS (701)	50 000	

MD	Dodávateľia	D
		ZS (701) 30 000

MD	Odberatelia	D
ZS (701)	20 000	

MD	Úvery	D
		ZS (701) 20 000

MD	Bankové účty	D
ZS (701)	30 000	

Po otvorení účtov sa na ne účtujú príslušné zmeny a na konci účtovného obdobia sa vypočíta konečný zostatok:

konečný zostatok = začiatkový stav + prírastky – úbytky.

Obr. 18 Účtovanie na účtoch aktív

MD	Účet aktív	DAL
	Začiatkový stav	
	Prírastky	Úbytky
	prírastok 1	úbytok 1
Obrat	prírastok 2	úbytok 2
Má Dať	:	:
	prírastok n	úbytok n
	Súčet MD	Súčet Dal
	Konečný zostatok	

Obr. 19 Účtovanie na účtoch pasív

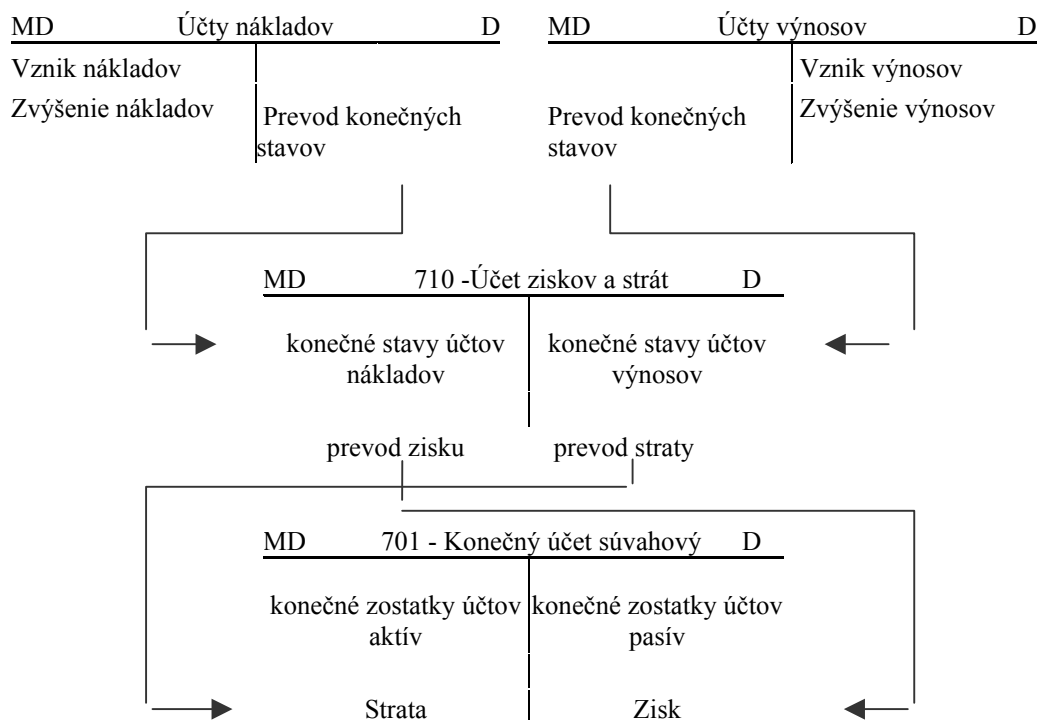
MD	Účet pasív	DAL
	Úbytky	Začiatkový stav
	úbytok 1	Prírastky
	úbytok 2	prírastok 1
Obrat Má	:	prírastok 2
Dať	úbytok n	:
		prírastok n
	Súčet MD	Súčet Dal
		Konečný zostatok

Na konci účtovného obdobia uzavrieme účty konečné zostatky preúčtujeme na konečný účet súvahový 702, pričom opäť dodržiavame podvojnosť zápisov a konečný zostatok preúčtujeme z opačnej strany ako je na účte a dosiahneme tak rovnaký súčet strany Má dať aj Dal (pozri príklad za touto časťou).

Účtovanie na výsledkových účtoch

Výsledkové účty slúžia na evidenciu jednotlivých nákladov a výnosov v účtovníctve. Rovnako ako pri súvahových účtoch aj na výsledkových účtoch sa účtuje o konkrétnom druhu nákladu alebo výnosu na samostatnom účte. Rozdeľujú sa na *účty nákladov* a *účty výnosov*. Tieto účty nemajú začiatkový stav, lebo konečné stavy týchto účtov boli v minulom účtovnom období použité na výpočet hospodárskeho výsledku, respektíve na týchto účtoch sú evidované len náklady a výnosy, ktoré vzniknú za dané obdobie, a preto sa zostatky týchto účtov neprenášajú. Otvárajú sa vtedy, keď vznikne daný druh nákladu alebo výnosu. Vznik a zvýšenie nákladov sa účtuje na stranu Má dať nákladového účtu a vznik a zvýšenie výnosov sa účtuje na stranu Dal výnosového účtu. Konečné zostatky sa prenášajú na účet ziskov a strát 710, na ktorom sa vyčísluje dosiahnutý zisk alebo strata.

Obr. 20 Účtovanie na výsledkových účtoch, ich uzatváranie a zisťovanie hospodárskeho výsledku.

Budeme pokračovať v príklade 2, kde máme otvorené súvahové účty a zaúčtujeme tieto operácie:

- Podnik nakúpil ďalší materiál za 20 000 Sk na faktúru.
- Úhrada faktúry dodávateľovi z bankového účtu 20 000 Sk.
- Podnik z bankového úveru uhradza aj zvyšok záväzkov voči dodávateľom za 30 000 Sk.
- Odberateľ uhradil faktúru v hodnote 15 000 Sk na bankový účet.
- Zo skladu bol vydaný materiál za 30 000 Sk a vo výrobe sa spotreboval.
- Podnik dostal od dodávateľa faktúru v hodnote 25 000 Sk za spotrebovanú energiu.
- Podnik faktúruje odberateľovi výrobky za 35 000 Sk.

účty aktív

MD	Budovy, haly...	D
ZS (701)	100 000	KZ(702) 100 000

MD	Materiál	D
ZS (701)	50 000	5) 30 000
1)	20 000	
Súčet	70 000	Súčet 30 000
		KZ(702) 40 000
Spolu	70 000	Spolu 70 000

MD	Odberatelia	D
ZS (701)	20 000	4) 15 000
7)	35 000	
Súčet	55 000	Súčet 15 000
		KZ(702) 40 000
Spolu	55 000	Spolu 55 000

MD	Bankové účty	D
ZS (701)	30 000	2) 20 000
4)	15 000	
Súčet	45 000	Súčet 20 000
		KZ(702) 25 000
Spolu	45 000	Spolu 45 000

účty nákladov

MD	Spotreba materiálu	D
5)	30 000	KS (710) 30 000

MD	Spotreba energie	D
6)	25 000	KS (710) 25 000

Závierkové účty

MD	710 Účet ziskov a strát	D
Spotreba materiálu	30 000	Tržby za výrobky 35 000
Spotreba energie	25 000	
Súčet nákladov	55 000	Súčet výnosov 35 000
		Strata 20 000
Spolu	55 000	Spolu 55 000

účty pasív

MD	Základné imanie	D
KZ(702)	150 000	ZS (701) 150 000

MD	Dodávatelia	D
2)	20 000	ZS (701) 30 000
3)	30 000	1) 20 000
		6) 25 000
Súčet	50 000	Súčet 75 000
KZ(702)	25 000	
Spolu	75 000	Spolu 75 000

MD	Úvery	D
		ZS (701) 20 000
		3) 30 000
Súčet	0	Súčet 50 000
KZ(702)	50 000	
Spolu	50 000	Spolu 50 000

účty výnosov

MD	Tržby za výrobky	D
KS (710)	35 000	7) 35 000

MD	702 Konečný účet súvahový	D
Budovy, haly	100 000	Základné imanie 150 000
Materiál	40 000	Dodávatelia 25 000
Odberatelia	40 000	Bankový úver 50 000
Bankové účty	25 000	
Strata (710)	20 000	
Spolu MD	225 000	Spolu D 225 000